

Amyloidóza – diagnostické možnosti a diagnostický algoritmus

Pika T., Ščudla V.

Centrum pro diagnostiku a léčbu monoklonálních gamapatií

III. interní klinika - NRE, LF UP a FN Olomouc

2013

Amyloidóza - definice

- amyloid – insolubilní bílkovinný materiální fibrilárního charakteru
  - extracelulární depozice v tkáních vedoucí k jejich desorganizaci a úbytku normálních elementů s narušením funkce orgánů
  - dynamický, progredující proces
  - amyloidové fibrily – lineární nerozpustné struktury (β – sheet konformace), odolné vůči proteolýze
-
- incidence 5 – 12/mil
  - medián věku 64 let
  - systémová x lokalizovaná

Systemová amyloidóza - klasifikace

Získané:

- AA (3%) – sérový amyloid A, (sekundární)
- AL (70%) – amyloidóza z lehkých řetězců imunoglobulinu, (primární)
- ATTR (4%) – nativní transthyretin – senilní
- A β 2M – β_2 mikroglobulin (dialyzační)

Hereditární (4%):

- ATTR – mutovaný transthyretin
- ACys – cystatin C
- AApoA1, II – apolipoprotein A I, II
- AGel, ALys, AFib

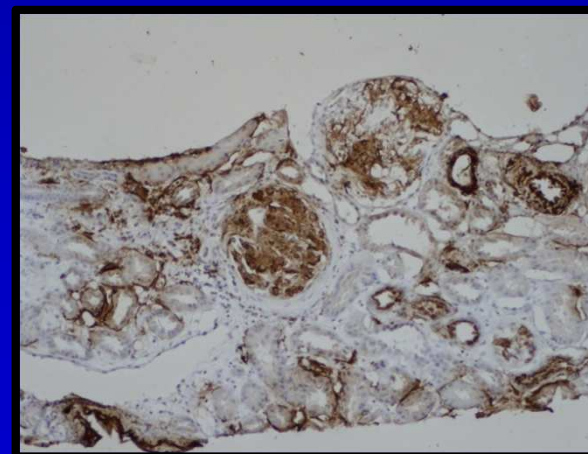
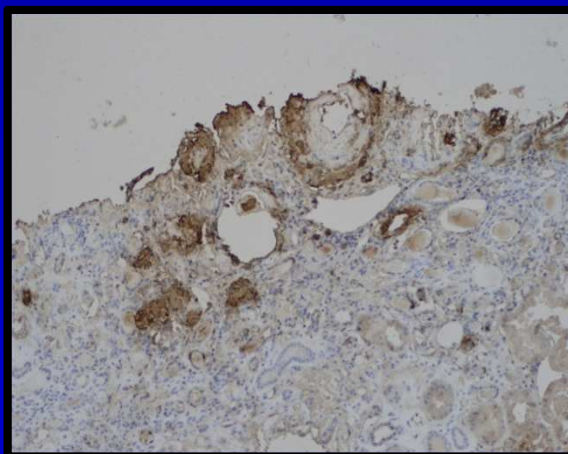
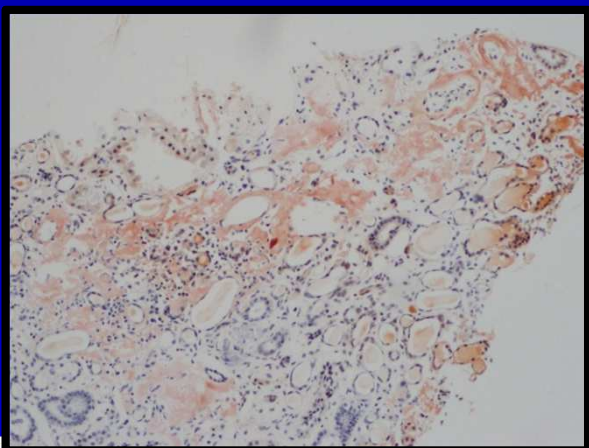

AA Amyloidóza

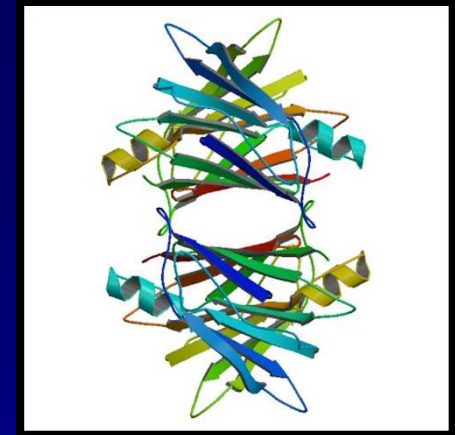

AA – sekundární, reaktivní:

- nejč. renální nedostatečnost či nefrot. syndrom
- RA, m. Bechtěrev, m. Crohn, familiární středomořská horečka, kolagenózy
- ↑ SAA

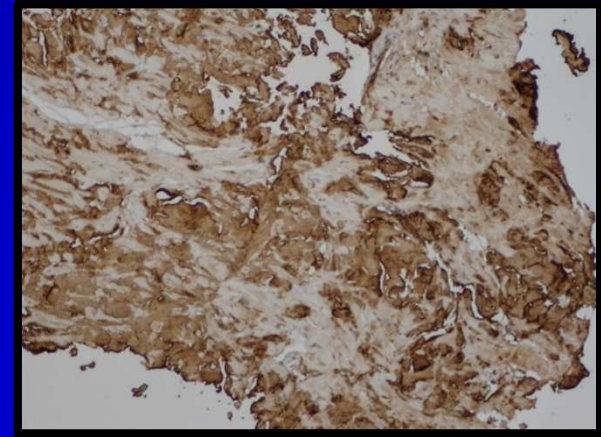
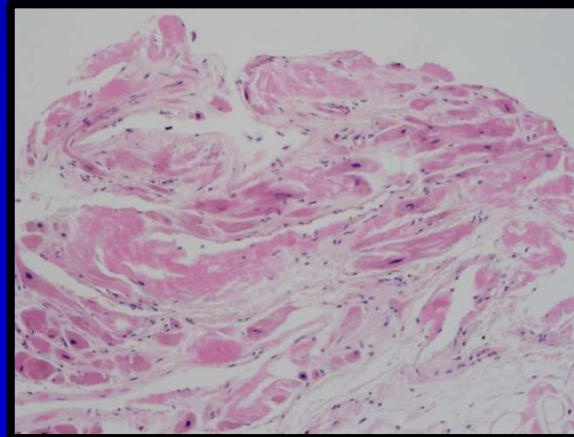
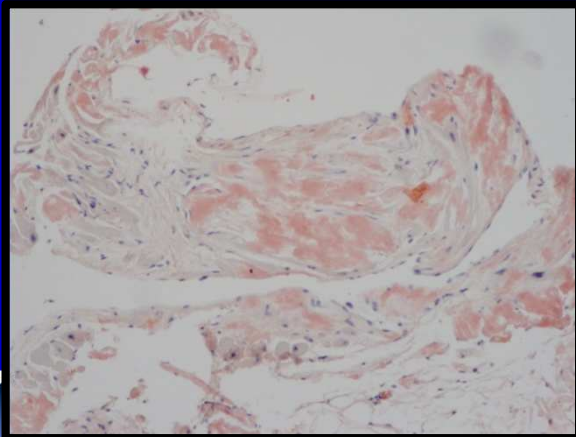

Senilní amyloidóza

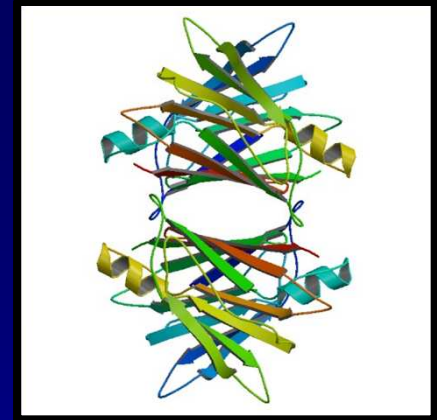

Senilní typ amyloidózy:

- nativní transthyretin (wild-type)
- ~ u 25% populace mužů > 80 let, mužská predominance nejasná
- srdeční selhání, SVT

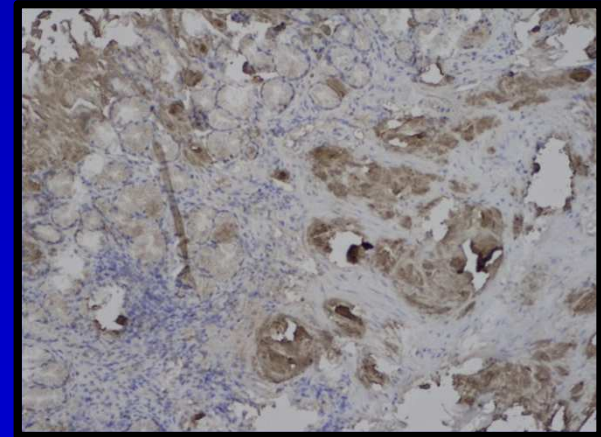
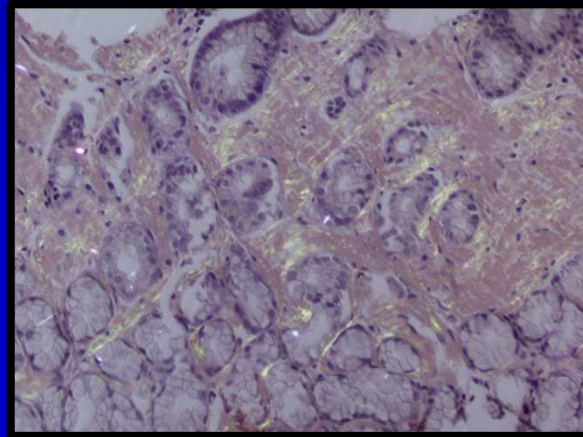
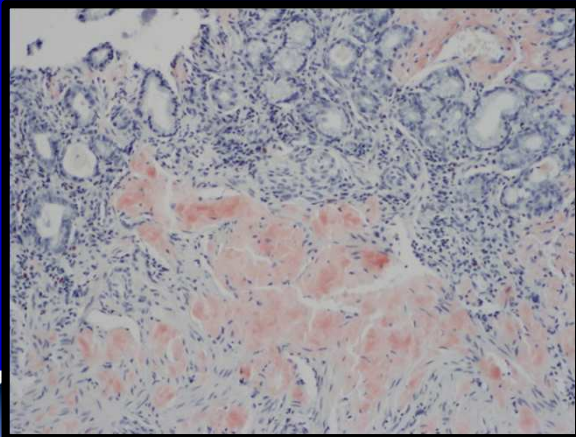

Hereditární TTR amyloidóza

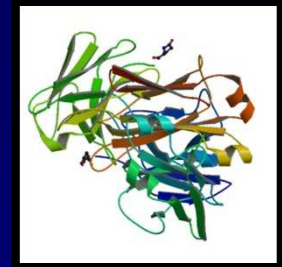

Hereditární TTR typ amyloidózy:

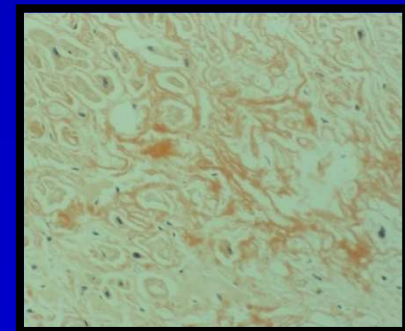
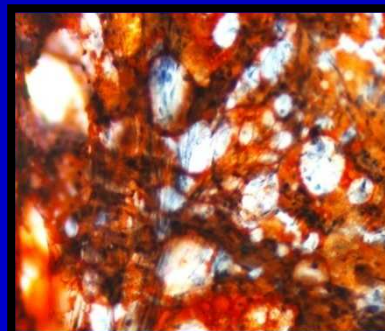
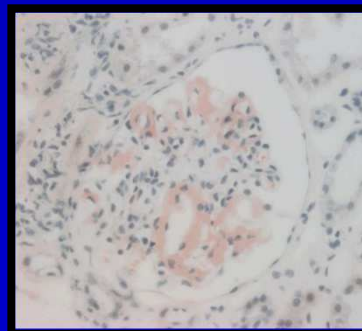
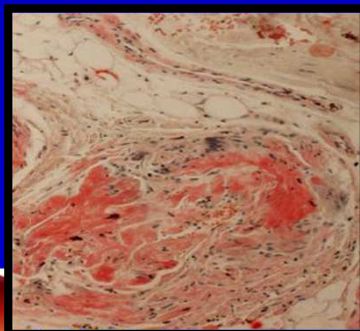
- > 100 různých mutací TTR genu, variace klinických syndromů, variace dominantního orgánového postižení – PN (FAP) x AN x srdeční
- nejčastější forma hereditární systémové amyloidózy
- nejč. varianta Val-30-Met (V30M), AD – FAP I.

AL amyloidóza

- systémové nebo orgánově limitované hematologické onemocnění patřící do skupiny monoklonálních gamapatií
- plazmocelulární dyskrázie s extracelulární depozicí insolubilních fibril tvořených molekulami monoklonálních lehkých řetězců s následnou tkáňovou dezorganizací a poruchou funkce postižených orgánů – nejčastěji ledvin, srdce, jater a periferního nervového systému
- ~ 10-20% asociována s MM nebo MW
- obtížně léčitelné onemocnění

AL amyloidóza - příznaky

- synkopy, ortostatická hypotenze, dysfonie, parestázie končetin, ↓ váhy, otoky DKK
- makroglosie, periorbit. purpura (raccoon eyes), hepatosplenomegalie, periartik. depozita, svalová pseudohypertrofie
- nefrotický syndrom, renální insuff.
- periferní/viscerální neuropatie, sy karp. tunelu
- srdeční selhání, arytmie
- malabsorpční syndrom

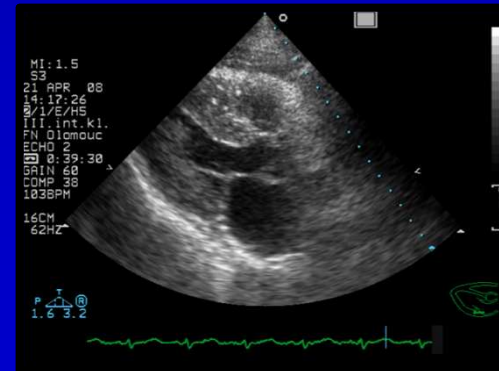
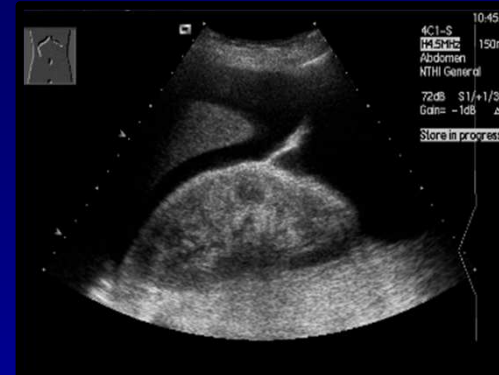
AL amyloidóza – orgánové postižení

Orgánové postižení:

- ledviny ~ 60%
- srdce ~ 60%
- játra ~ 20%

- 1 orgán – 25%, 2 orgány - 36 %, 3 orgány 39%

Biopická pozitivita:

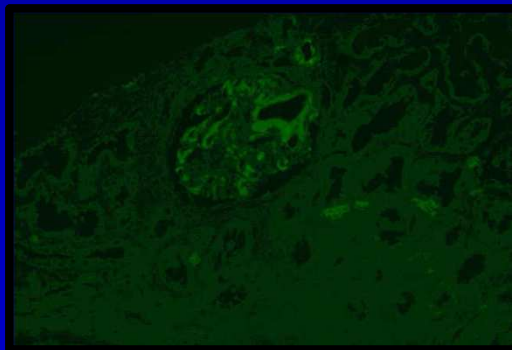
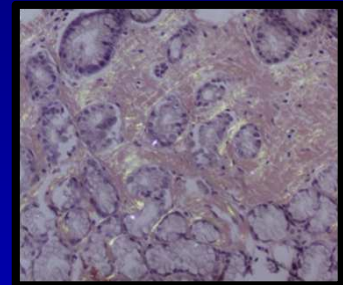
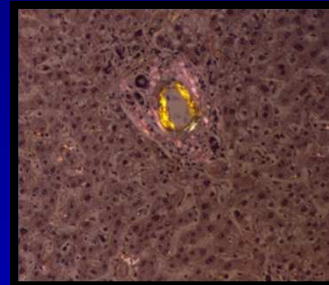
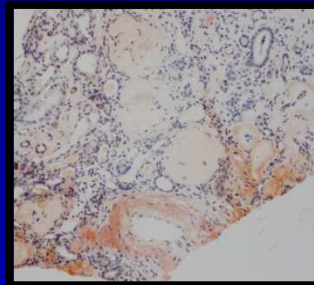
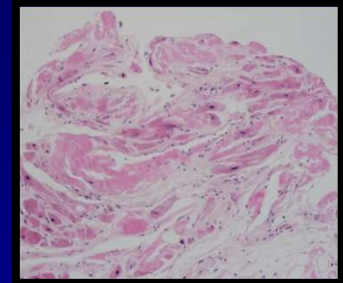
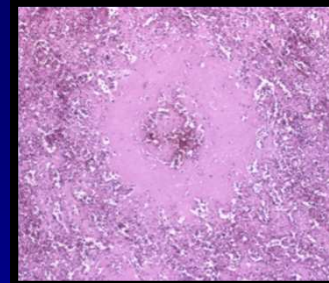
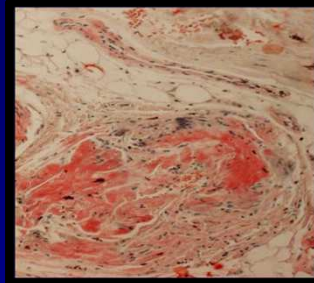
- kostní dřeň 50%
- rektum 75%
- abdom. tuk 80%
- ledvina 95%
- játra 97%
- srdce ~ 100%

Amyloidóza - histologie

Potvrzení přítomnosti amyloidu:

- **H-E** – růžová depozita
- **Kongo** – metachromazie/polarizace (po KMnO_4 ztráta afinity u AA)
- **Thioflavin T**
- **ELMI** – lineární fibrily v β -sheet konformaci

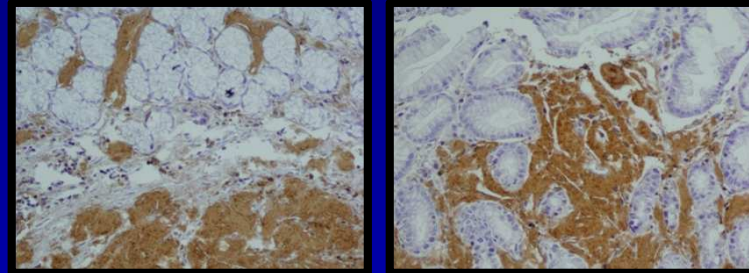

Amyloidóza - imunohistochemie

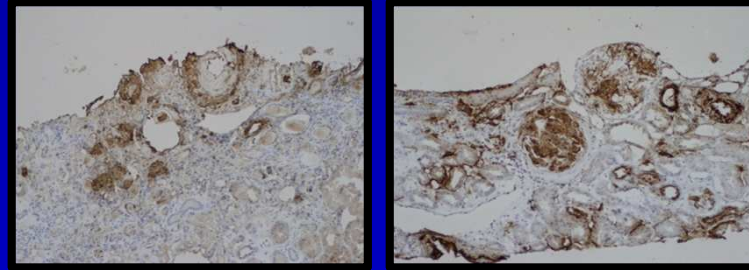
AL – lehké řetězce kappa/lambda

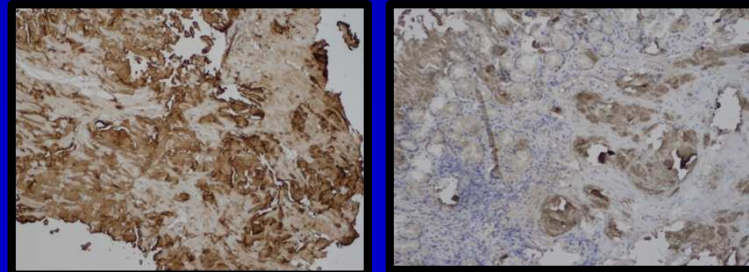
SAP

AA

Senilní/hereditární TTR

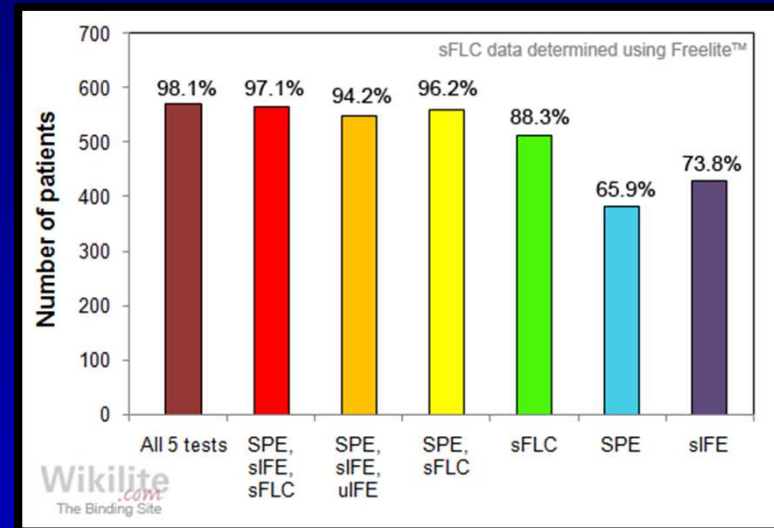
Amyloidóza – hmotnostní spektrometrie

- „zlatý standard“ pro typizaci amyloidózy
- ~ 96 – 98% úspěšnost
- podkožní tuk (MudPIT), laserová mikrodisekce
- ↓ dostupnost

AL amyloidóza – stanovení monoklonální plazmocelulární populace/monoklonálního imunoglobulinu

- pozitivita SPE/IFE – 74%
- pozitivita UPE – 60%
- FLC ~ 91%
- SPE/IFE/UPE/FLC – 98%

Průkaz klonální plazmocelulární populace:

- imunohistochemie/průtoková cytometrie KD
- dg. MM, MW ev. NHL

FLC - klinický význam u AL

- Patologický FreeLite test u ~ 90% pacientů
- Prognostický význam (normální vs. abnormální index, absolutní hodnoty > 196 mg/l)
- Korelace s ukazateli kardiálního postižení – TnT, NT-proBNP
- Monitorování nemocných (dFLC > 50 mg/l)

Kritéria hematologické léčebné odpovědi (ISA):

Kompletní remise (CR)

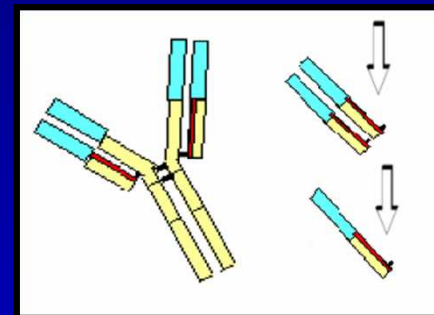
- negativní IFE séra a moči a normální FLC index a <5% monoklonálních plazmatických buněk v KD

Velmi dobrá parciální remise (VGPR)

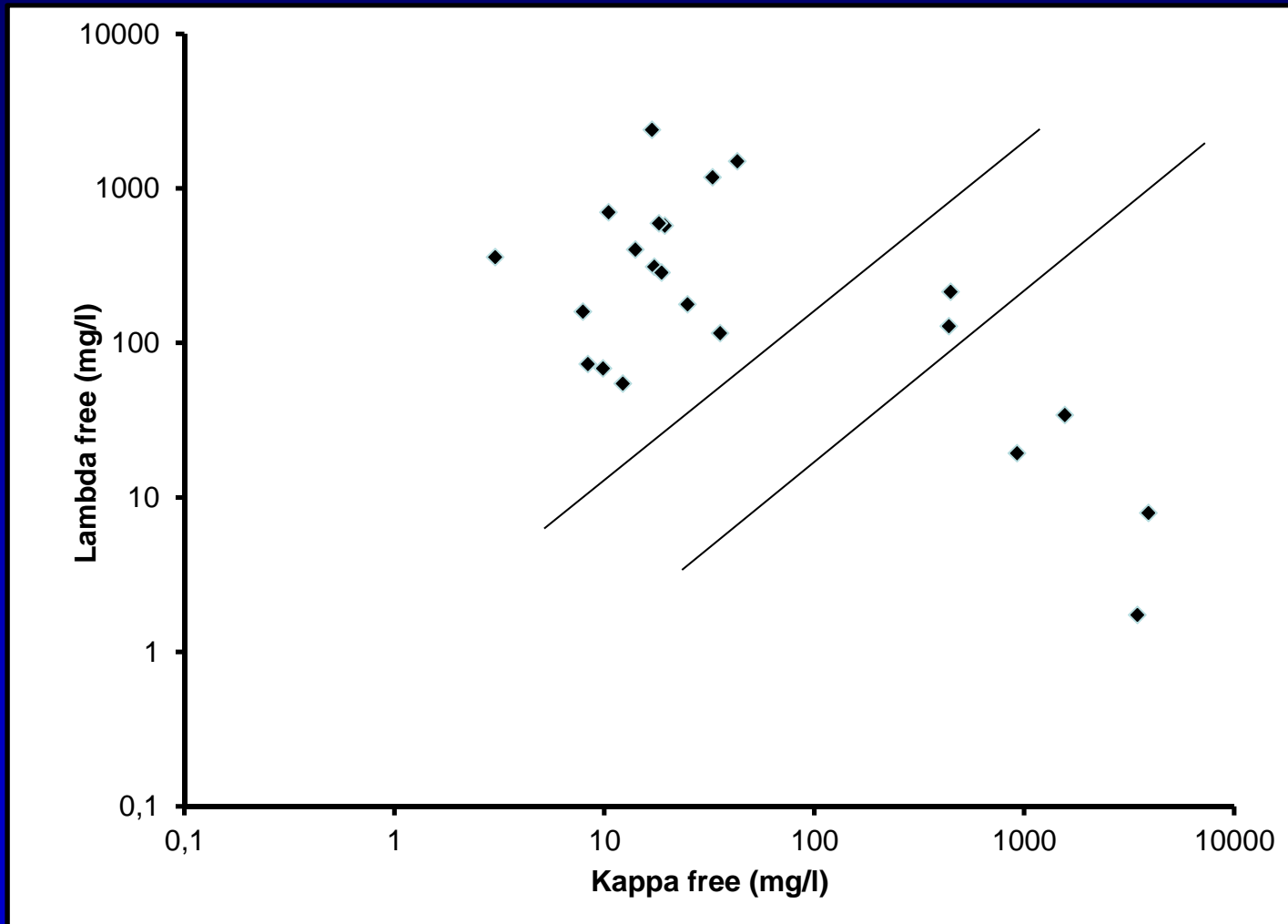
- absolutní hodnota rozdílu mezi koncentracemi dominantního a alternativního FLC <40 mg/L

Parciální remise (PR)

- >50% pokles absolutních hodnot rozdílu mezi koncentracemi dominantního a alternativního FLC

AL amyloidóza – FLC Olomouc (n = 23)

Amyloidová kardiomyopatie – dg. a sledování

SAA -Tours (2004):

Diagnóza:

- tloušťka septa a zadní stěny > 12 mm (s vyloučením hypertenze či jiné příčiny hypertrofie)

Léčebná (orgánová) odpověď:

- zmenšení tloušťky septa o 2 mm, zlepšení EF o 20% a zlepšení v NYHA o 2 třídy (bez navýšení spotřeby diuretik)

Progrese postižení:

- nárůst tloušťky septa komor o 2 mm, zhoršení o 1 NYHA třídu nebo zhoršení EF $\geq$ 10%

Palladini (2010):

- odpověď/progrese – změna v hladinách NT-proBNP o > 30% a o > 300 ng/l.

Consensus guidelines – Comenzo 2012:

Léčebná (orgánová) odpověď:

- zlepšení v NYHA o $\geq$ 2 třídy (u třídy 3 a 4) nebo pokles NT-proBNP o > 30% a o > 300 ng/l při základní hladině $\geq$ 650 ng/l.

Progrese postižení:

- nárůst v hladinách NT-proBNP o > 30% a o > 300 ng/l nebo $\geq$ 33% nárůst v hladině TnT nebo pokles EFLK o $\geq$ 10%

Amyloidová nefropatie

- ~ 60% nemocných s AL
- postižení glomerulů, tubulů, intersticia i cév

Klinický obraz:

- neselektivní proteinurie, predominantně albumin
- nefrotický syndrom
- renální insuff./selhání

Kritérium renálního postižení:

- proteinurie (predominantně albumin) > 0,5 g/den

Kritérium léčebné odpovědi:

- 50% redukce proteinurie (alespoň 0,5 g/den), bez nárůstu hladin Kr či zhoršení Cl-Kr

Kritérium progresu:

- 50% nárůst proteinurie (alespoň 1 g/den) nebo nárůst Kr či zhoršení Cl-Kr o 25%

Amyloidová hepatopatie

- ~ 20% nemocných s AL
- postižení intersticia i cév

Klinický obraz:

- hepatomegalie
- portální hypertenze, koagulopatie
- jaterní selhání vzácné

Kritérium jaterního postižení:

- šíře jater > 15 cm nebo ALP 1,5 násobek horního limitu normy (při absenci srdečního selhání)

Kritérium léčebné odpovědi:

- pokles šíře jater o 2 cm, 50% pokles abnormní hodnoty ALP

Kritérium progresu:

- 50% nárůst hodnot ALP

Systemová amyloidóza – diagnostický přístup v podmínkách ČR

Podezření na amyloidózu – dle vedoucích příznaků

↓

a) Biopsie – necílená (tuk, rektum, jazyk)/ při negativě – cílená – ledvina, játra, myokard
→ potvrzení amyloidu (HE, Kongo) + typizace amyloidu – imunohistochemie/ **hmotnostní spektrometrie**

b) Biochemické vyšetření – SPE, IFE, UPE, FLC

c) Vyšetření KD (potvrzení klonu Pb, ev. MM, MW, NHL) – imunohistochemie (+ barvení na amyloid)/ průtoková cytometrie

d) Vyšetření orgánového postižení – ALP, EKG, 2D Echo, UZ břicha, ev. MR myokardu

→ pokud AL amyloid a systémové postižení (ev. + MM, MW ....) → terapie

→ pokud AA amyloid a vyloučen AL typ → došetření etiologie

→ pokud TTR amyloid → **genetické vyšetření** → hereditární typ → OLT x konvenční terapie
(Tafamidis)

→ senilní typ → konzult. Tx srdce (Brno, Praha)

Typizace amyloidu a vyloučení/potvrzení AL amyloidózy je pro strategii terapie zcela zásadní.

Amyloidóza – centra ČR

Brno – prof. Adam

Hradec Králové – doc. Maisnar

Olomouc – prof. Ščudla

Ostrava – prof. Hájek

Praha FNKV – dr. Gregora

Praha VFN – prof. Špička

Děkuji za pozornost ...